

„Случаят група или (не)възможността за група по време на COVID-19“ Криза и промяна

Един поглед към (не)възможната група през полевата теория на Курт Левин, теорията за промяната на Левин – Сатир и литературната рецепция на Стефан Цвайг

Елена Евстатиева и Златко Теохаров

29.11.2020

“Like a virus needs a body”

“Like a virus
needs a body”

Björk (Virus, 2010)

Както вирусът се нуждае от тяло,
Както меката тъкан салфетка се захранва с кръв,
Някой ден ще те намеря, тласъкът е тук.

Както гъба на ствола на дърво,
Както белтъкът се изменя,
Аз почуквам по кожата ти и съм вътре.

Перфектното сходство, ти и аз,
Аз се адаптирам, заразен,
Ти се разтваряш и ми казваш заповядай.

Както пламъкът търси експлозия,
Както барутът се нуждае от война,
Аз тържествувам в теб, ти си моят домакин.

Перфектното сходство, ти и аз,
Ти не можеш да устоиш
На моя кристален чар.

Като вирус на лов за пациент,
Аз те чакам, гладувам за теб,
Моя сладък противник.

Какво предстои:

- Ще направим опит за разбиране на случващото се през теория. “Няма нищо по-практическо от една добра теория.” /К. Левин/;
- Ще направим исторически паралел на нещо преживяно от човечеството в миналия век и „тук и сега“;
- Ще онагледим този паралел с личното преживяване на Стефан Цвайг, съвременник на К. Левин, предаден в „Светът от вчера – спомените на един европейец“;
- Ще мислим различните измерения на принципа “инфекция”;
- Ще открянем практиката си с различни групи, създадени или проведени в периода март’ 20 – септември’ 20.

“Случаят група“

- Когато говорим за “Случаят група“ ние мислим за „възможната група“ в общество в извънредна ситуация: изолация и криза от типа COVID-19;
- Примерите, които ще ви дадем, са от практика в няколко групи, провеждани в различни модалности и с различни цели:
  - Обучителна група за групови динамици;
  - Обучителна група за психодрама терапевти;
  - Група за подкрепа и структуриране в ситуация на изолация.
- От изброените примери само последният вид група бе сформирана и провеждана в отговор на настъпилата криза и изолация.

Защо представяме „Случаят група“ през теорията на Левин и Левин - Сатир

- За първи път в човешката история няма общество на планетата, което да не е засегнато от кризата в почти един и същи момент;
- Нито една епидемия досега не се е разпространявала така бързо, както в нашето съвремие;
- Подобна засегнатост, макар и по-малка, има по време и между двете световни войни на ХХ в., когато К. Левин развива своята полева теория, теорията за груповата динамика и провежда своите action research.
- По същото време като нова форма на психотерапия възниква груповата терапия в нейните различни модалности: сякаш кризата и засегнатостта препращат към необходимост от груповост.

Някои факти за Курт Левин

- Създава: Полевата теория, Груповата динамика, action research, 3-степенния модел на промяната;
- През по-голямата част от живота му негова основна грижа е разрешаването на социални конфликти и по-специално проблемите на малцинствата или групите в неравностойно положение.
- Левин е един от силно повлиялите създаването на Тавистокския институт във Великобритания и неговото списание „Човешки отношения“
- През 1946г. по покана на Държавната междурасова комисия в Кънектикът Левин провежда обучение на лидери и изследване на расовите и религиозни предразсъдъци. Това води до развитието на сензитивния тренинг и създаването през 1947 г. на така известните днес Национални лаборатории за обучение.

АКО НАИСТИНА ИСКАТЕ ДА ПРОУМЕЕТЕ НЕЩО, ОПИТАЙТЕ СЕ ДА ГО ПРОМЕНИТЕ

*Едуард Толман в
неговото
възпоменателно слово
за Левин, произнесено
през 1947г. пред конгреса
на АРА.*

- „Фройд – клиницистът и Левин – експериментаторът – това са двамата мъже, чийто имена ще стоят преди всички останали в историята на нашата психологическа ера“

Полева теория на К. Левин

- Основен конструкт е „полето“ или жизненото пространство, което обхваща всички едновременно валидни към дадения момент обстоятелства както в обкръжаващия свят (външна ситуация), така и в личността (вътрешна ситуация).
- Левин изразява това с формулата:

$$P^* = f (IP^{**}, ZC^{***})$$

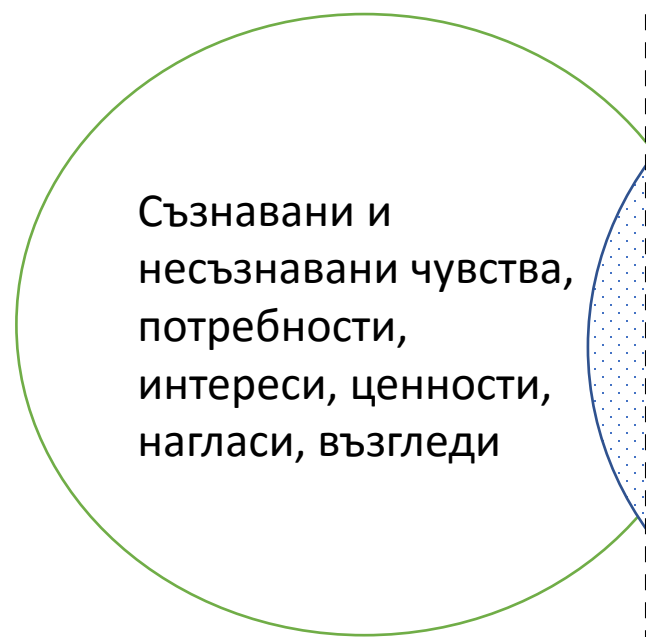
*Поведение

**Индивидуално поле

*** Заобикаляща среда

Полева теория на К. Левин

Индивид

Вътрешна среда

психосрез

Релевантна, обща среда

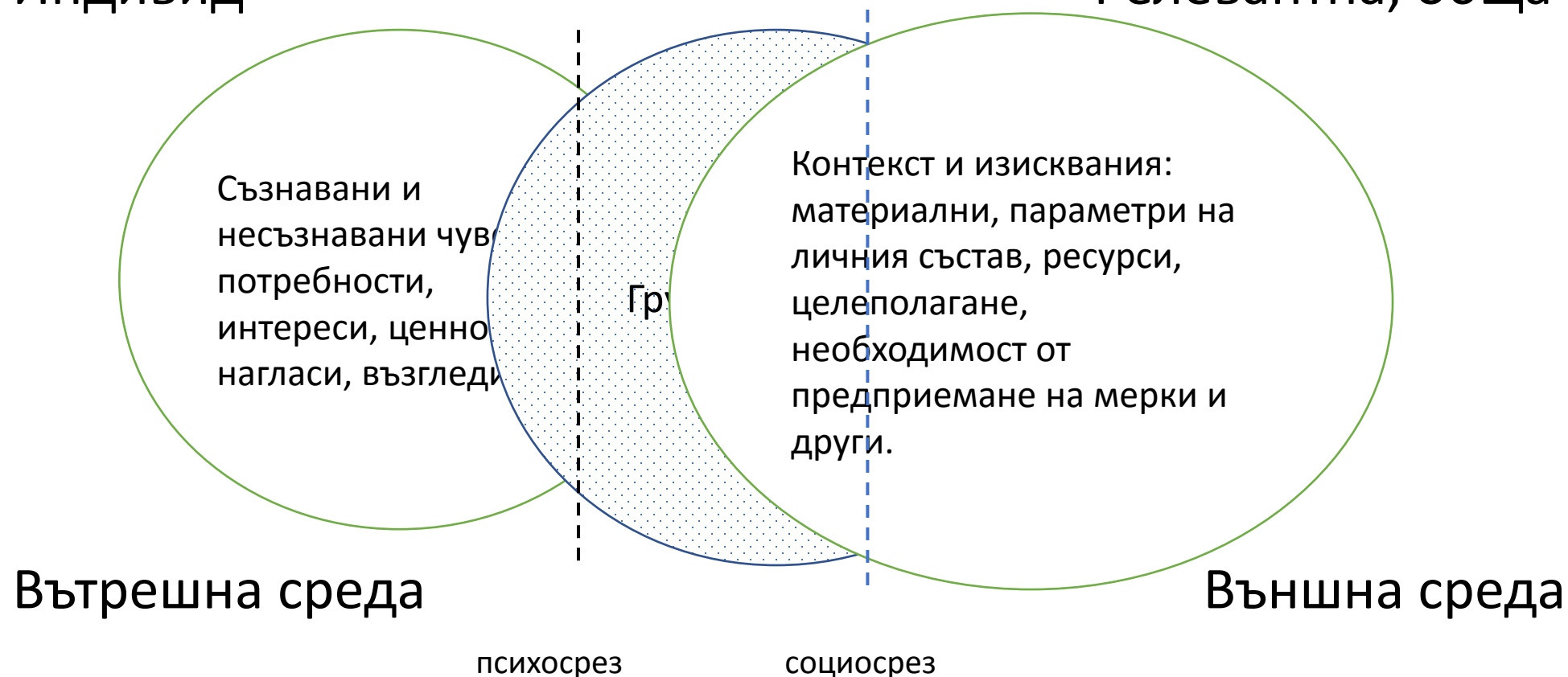
Външна среда

социосрез

Полева теория на К. Левин

Индивид

Релевантна, обща среда

Извън Европа

„Измеренията на настоящето промениха начина, по който възприемаме нещата. Ако бях започнал тази книга преди няколко години, щях да съм разказал за разговорите си с Хауптман, Артур Шницлер, Бер-Хофман, Демел, Пирандело, Васерман, Шалом Аш и Анатол Франс..... но всичко несвързано пряко с проблемите на съвремието ни, отстъпва пред строгия ни критерий за това кое е съществено. И онези мъже, които насочиха погледа ми към литературата, за мен като че ли вече не са толкова важни, колкото другите, които го обърнаха към действителността“

Полева теория

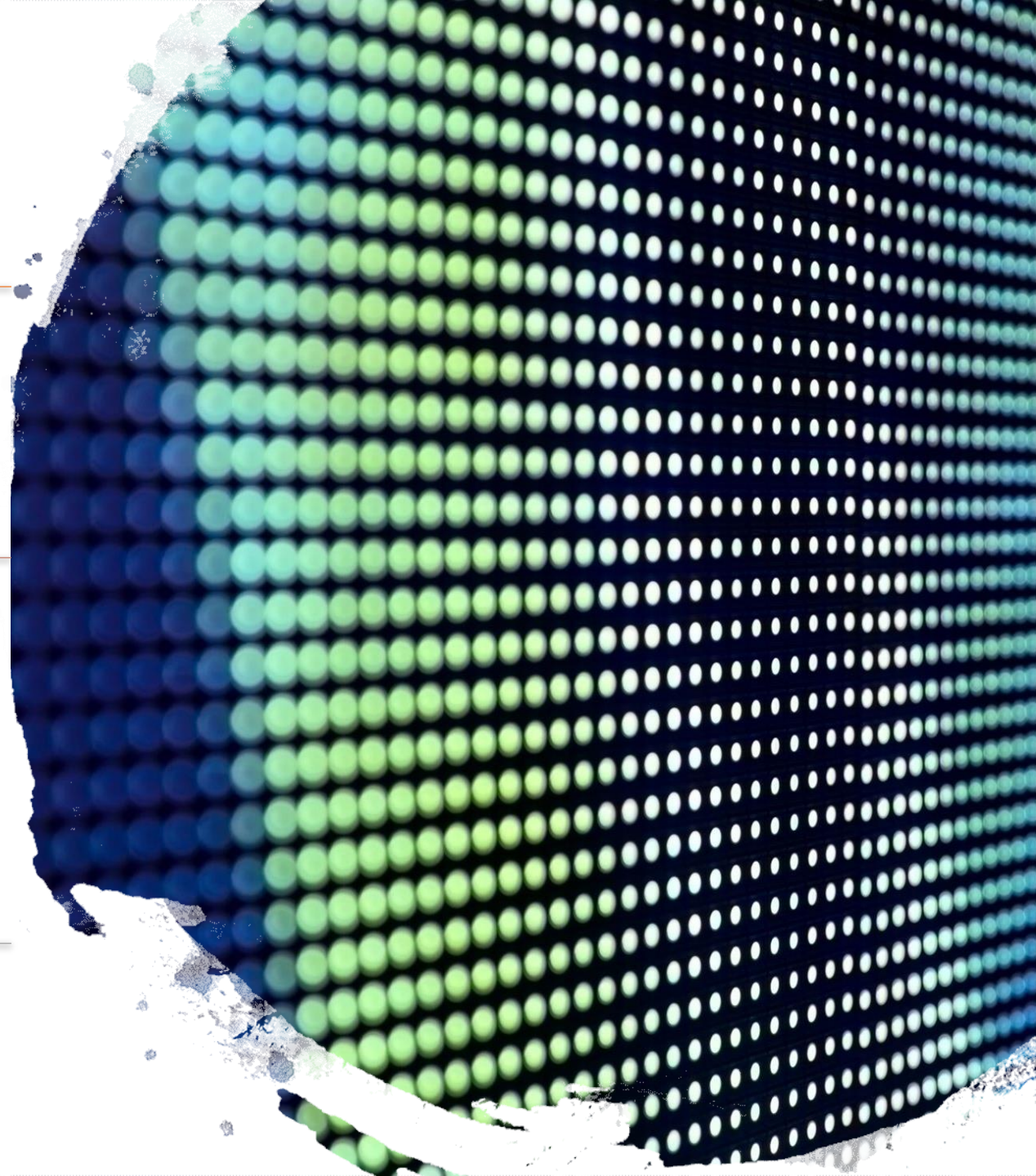
Левин твърди, че за да се разбере каквато и да е ситуация е необходимо: човек да разглежда настоящата ситуация – status quo – като поддържано от определени условия или сили.

Постулира, че груповото поведение е сложен набор от символични взаимодействия и сили, които не само засягат груповите структури, но и модифицират индивидуалното поведение. Следователно индивидуалното поведение е функция на груповата среда или "поле", както той го нарича.

Всякакви промени в поведението произтичат от промени, били те малки или големи, в силите на «полето».

Кризата като промяна

Прочит на ситуация на криза през
модела на Левин-Сатир

Първа фаза: “Старо Status Quo”

Във всяка система съществува тенденция към състояние на равновесие (социостаза) – установени правила и процеси, ролеви очаквания, утвърдени модели на работа и отношения.

Това състояние създава чувство за идентичност и принадлежност, ефективност, сигурност, необходимия минимум субективно възприемана предвидимост.

Всеки знае какво има “у дома”, в тази “райска градина”, и никой не знае със сигурност, какво би могло да се случи вън от нея.

Светът на сигурността

„Чувството на сигурност беше най-желаното притежание за милиони хора, всеобщ житейски идеал. Само с такава сигурност си струваше животът да се живее и все повече кръгове се стремяха към това скъпоценно благо. ... Нашите бащи бяха убедени в здравата обвързваща сила на толерантността и разбирателството. Те искрено предполагаха, че границите и разногласията между нации и вероизповедания постепенно ще се разтворят във всеобщото човеколюбие и че спокойствието и сигурността, тези най-висши блага се полагат на всички“.

„...никога не съм се надявал *повече* на единството на Европа, никога не съм вярвал *повече* в нейното бъдеще както в този период, когато ни се привиждаше изгревът на нова ера. Но в действителност това беше вече заревото на приближаващия световен пожар“ .

Втора фаза:
“Нещо
ново”
(Криза)

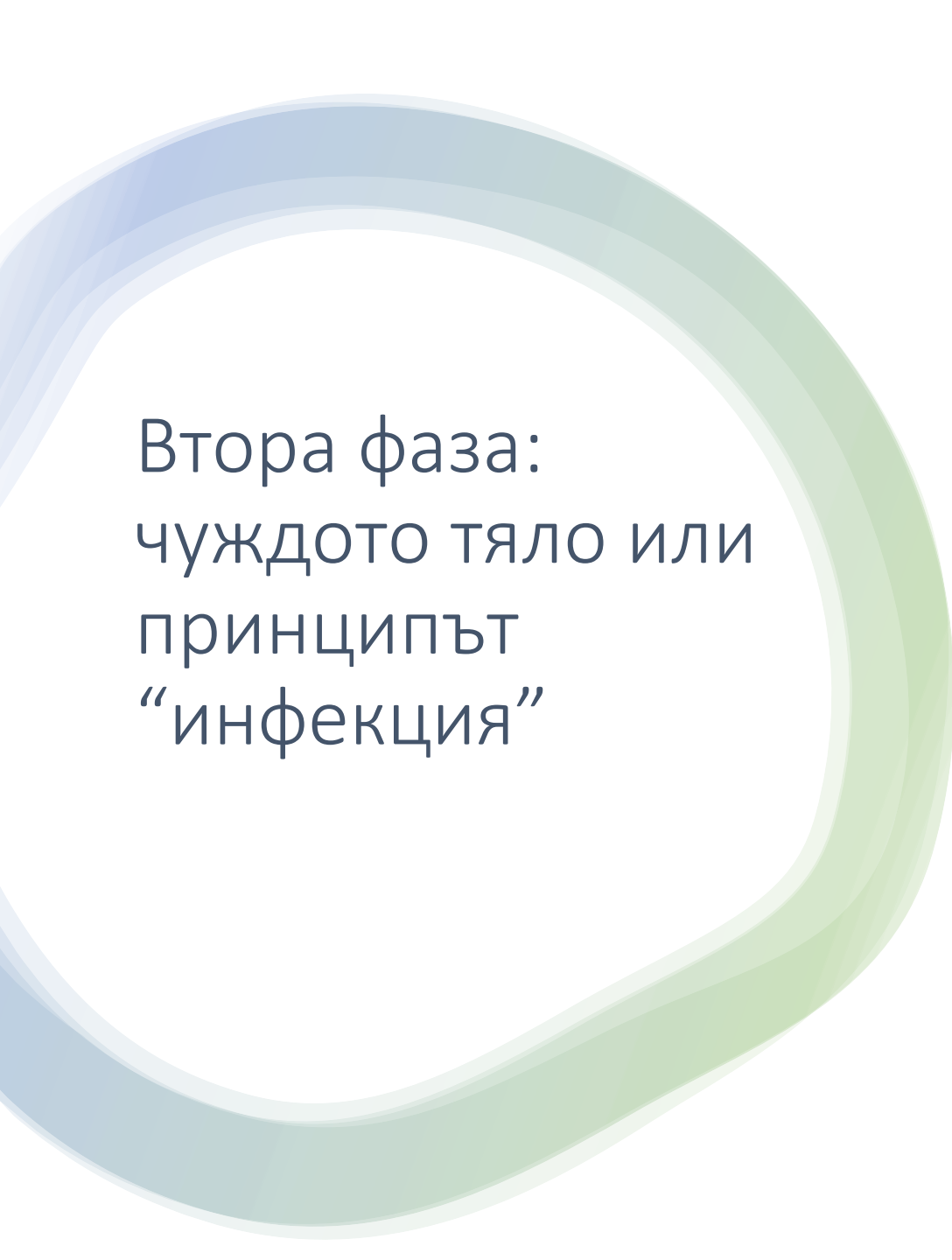
Втора фаза: “Нещо ново” (Криза)

Ако все пак напуснем това състояние на равновесие, то е защото:

- промените (вътрешни или външни) ни принуждават;
- искаме да достигнем до едно по-добро състояние;
- нашето оцеляване е застрашено.

Промените първоначално водят до:

- фаза на объркване и преживяване на криза, която е въплъщение на феномена на “das Unheimliche” (Freud) – човек е изтръгнат от чувството, че е у дома, че е господар на своята съдба; познатото и сигурното се е превърнало в непознато и застрашително;
- преживяване както на предизвикателство, така и на застрашеност.

Втора фаза:
чуждото тяло или
принципът
“инфекция”

- Биологична инфекция
- Психична инфекция, Фройд 1900
- “... Другите са го видели /хистеричния пристъп/ и са го имитирали: това е психична инфекция”
НО: “... Идентификацията не е просто имитация, а присвояване въз основа на същата етиологична претенция: тя изразява едно “също като” и се отнася до връзка, оставаща в несъзнаваното.”
- Символ на застрашаващия Друг, проникващ в индивидуалното и обществено тяло.

Агонията на мира

„Природата изглежда злорадо си отмъщава на човека, защото същите тези технически средства, с които той овладява свръхестествените ѝ сили, смущават и неговата душа. Няма по-страшно от проклятието на техниката, която не ни позволява поне за кратко да избягаме от настоящото. Предишните поколения са преживявали тежки времена, отдръпвайки се в уединение; на нас първи ни се падна незабавно да научаваме и съпреживяваме всички беди, където и да са се случили.“

Трета фаза: “Несигурност и хаос. Ничията земя”

Прекрачим ли границите на ничията земя,
стават мислими различни сценарии. Все някога ще
достигнем едно ново Status Quo:

- на едно по-високо ниво
- на едно по-ниско ниво
- по средата на пътя – с отслабени или нараснали сили и възможности ще се върнем към старото Status Quo
- ще се провалим, системата ще се разпадне, ще изгубим всичко.

Съществува голямо желание да се премине веднага от
едно старо Status Quo към едно ново.

Блясък и сянка над Европа

„Ах, ние всички обичахме нашето време, което ни носеше на крилете си, обичахме Европа! .....Нашият идеализъм, нашият оптимизъм, обусловен от прогреса, доведоха до това, че не дооценихме и пренебрегнахме всеобщата опасност“ ..

Четвърта фаза: “Интегриране”

Ако фазата на объркване и хаос бъде конструктивно овладяна, всички членове постепенно достигат до един нов ритъм на съвместна работа и живот. Идеята за ползите от трансформирането носи удоволствие и въодушевление.

Постепенно се утвърждава един нов ред, който все още има “трески за дялане”, но като цяло започва да се налага.

Първите часове на войната

„Хората за пръв път истински чувстваха онова, което по-добре да бяха чувствали в мирно време – че са едно цяло. Двумилионният град, близо петдесетмилионната страна живееха със съзнанието, че преживяват исторически важен момент, миг, който няма да се повтори, и че всеки е призван да хвърли своя малък Аз в тази нажежена сплав, за да се пречисти в нея от всякакво себелюбие ... дълбоко в себе си продължавах да се чувствам гражданин на света; по-трудно ми беше да определя поведението си като гражданин на държавата“

Пета фаза: “Ново Status Quo”

Новият ред е най-накрая установен.

Системата е достигнала едно ново динамично състояние на равновесие.

Дори хората, които във фазата на хаос дълго са тъгували по старото Status Quo, вече се интегрират в новото. Необходимите нови способности са придобити. Битката за промяна в съотношението на силите и противоречията между тях води до нови норми и роли в работния процес.

Такива ще посрещнем времето,
каквито ни застигне.

Шекспир, „Цимбелин“

Кризата (вирусът) и групите

- Вирусът като атака на груповостта.
- “Събуждането на вируса” – акт, свързан с близък междуличностен контакт на обмен и интимност.
- Вирус и интимност са взаимосвързани и променят тялото и психиката на субекта.
- Предпазването от вируса е свързано с изолация и дистанция, с раз-солидаризиране с рисковите групи, с раз-солидаризиране с групите.

“Инфицираната” група и (не)възможността за група

- Смъртта на групата;
  - Мълчанието на институциите;
  - Зачеркването на възможността за група;
  - Между нужда и невъзможност;
  - Възраждане на групата през “електронния Трети”: онлайн групата.
-

Новият сетинг

- Между дигитална инфекция и дигитална обетована земя;
- Невъзможността на физическата група;
- Специфика на “биването онлайн”:
  - орязаният сетинг
  - новите сетива – вместо близост, дистанция
  - между опасността от загуба във виртуалното и откриване на „преходното пространство“.

